

ผลการวิจัยเชิงประเมินโครงการภายใต้
แผนงานพัฒนาเด็กเล็กและเยาวชนในถิ่น
ทุรกันดารตามพระราชดำริของสมเด็จพระเทพ
รัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี :
กรณีศึกษาการดำเนินงานตามโครงการ ณ
โรงเรียน ตชด. บ้านถ้ำหิน อ.สวนผึ้ง จ.ราชบุรี

★ ผศ. อองอาจ นัยพัฒน์

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะกรณีเชิงประเมินโครงการพัฒนา 8 โครงการภายใต้แผนงานพัฒนาเด็กเล็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ออกแบบการวิจัยโดยการผสมผสานวิธีการ เชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลโดยใช้การสังเกต สัมภาษณ์เจาะลึกรายบุคคล การสนทนากลุ่ม และการวิเคราะห์เอกสาร ผลการวิจัยพบว่า โครงการส่วนใหญ่ประสบความสำเร็จในระดับที่น่าพอใจและปานกลาง ปัจจัยสนับสนุนที่พบบ่อย ได้แก่ การประสานความร่วมมือที่ดีระหว่างผู้นำโครงการกับทีมของครู สำหรับปัจจัยที่เป็นอุปสรรค คือ การขาดงบประมาณ และ ภาระงานที่หนักของครู และของหัวหน้าโครงการ ทั้งได้ให้ข้อเสนอแนะของแต่ละโครงการโดยละเอียด

Abstract

The research was an evaluative case study of the eight development projects under the Children and Youths Development Plan in the Rural Areas, under the patronage of Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn. The method used in the study was the combination of quantitative within the qualitative one.

The data were collected by observation, both individual in-depth and focus group interviews, and document analysis. The findings were that most projects were achieved in the satisfied and moderate level. The common support factor was the high cooperation among project leaders and teacher teams and the common obstacle factor was the lack of budget to support the program and the overload working burden of individual teachers and project leaders. The suggestions for further project development were presented for each project.

ความนำ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีพระราชดำริให้ทำโครงการต่างๆ ภายใต้แผนงานการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารห่างไกลคมนาคม โดยเริ่มจากโครงการที่เน้นการวางรากฐานสำคัญด้านโภชนาการสำหรับเด็กนักเรียนผู้ยากไร้ และมีพระราชดำริให้ทำการทดลองสอนวิชาเกษตร และนำผลผลิตทางการเกษตรที่ได้มาปรุงเป็นอาหารกลางวัน ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนจำนวน 3 โรงเรียน ที่ตั้งอยู่ในจังหวัดกาญจนบุรี ประจวบคีรีขันธ์ และราชบุรี จังหวัดละ 1 โรงเรียน ในปี พ.ศ. 2523 โดยการดำเนินงานครั้งนี้เป็นที่รู้จักกันในชื่อว่า "โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันในโรงเรียน ตชด." จากการดำเนินโครงการปรากฏว่าได้ผลดี ดังนั้น จึงทรง พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ขยายโครงการดังกล่าวในโรงเรียน ตชด. ทั่วประเทศ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2524 เป็นต้นมา และพัฒนาโครงการเพิ่มเติมอีก 7 โครงการ ตามลำดับปี พ.ศ. ดังนี้ (กอง

บรรณาธิการวารสาร วังการศู. 2547; กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน. 2539)

1. โครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ตชด. พัฒนาขึ้นในปี พ.ศ.2526
2. โครงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พัฒนาขึ้นในปี พ.ศ. 2530
3. โครงการนักเรียนในพระราชานุเคราะห์ พัฒนาขึ้นในปี พ.ศ. 2531
4. โครงการฝึกอาชีพ พัฒนาขึ้นในปี พ.ศ. 2531
5. โครงการควบคุมโรคขาดสารไอโอดีน พัฒนาขึ้นในปี พ.ศ. 2533
6. โครงการส่งเสริมสหกรณ์ พัฒนาขึ้นในปี พ.ศ. 2534
7. โครงการส่งเสริมสุขภาพอนามัยแม่และเด็กในถิ่นทุรกันดาร พัฒนาขึ้นในปี พ.ศ. 2539

แม้ว่าโครงการทั้ง 8 โครงการข้างต้น จะดำเนินงานมาเป็นเวลากว่า 2 ทศวรรษ และมีการกำกับติดตามและประเมินผลโครงการ "อย่างไม่เป็นทางการ" ในระหว่างการเสด็จพระราชดำเนินตรวจเยี่ยม "อย่างเป็นทางการ" ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี อย่างไรก็ตาม ประเมินโครงการต่างๆ ในอดีตมักกระทำเฉพาะบางโครงการ เช่น โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน ซึ่งมักกระทำในบางมิติ หรือเฉพาะแง่มุมใดแง่มุมหนึ่งเท่านั้น เช่น มุ่งเน้นประเมินเฉพาะผลผลิต/ผลลัพธ์ (products/outcomes) ของโครงการ ทั้งที่จริงๆ แล้วยังมีรายละเอียดอื่นๆ อีกมากที่ยังไม่ได้รับการประเมินและเปิดเผยผลการประเมินไปยังผู้เกี่ยวข้องหรือผู้สนใจที่มีความเข้าใจเกี่ยวกับบริบทหรือสภาวะแวดล้อม (context) ของโครงการ รวมทั้งสภาพลักษณะของกระบวนการ

ดำเนินงาน (process) ตามโครงการ ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิจัยเชิงประเมินโครงการตามพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ภายใต้แผนงานพัฒนาเด็กเล็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร โดยทำการศึกษาวิจัยเฉพาะกรณีเชิงประเมิน (evaluative case study research) แบบ “เจาะลึก” 8 โครงการ ที่ดำเนินงาน ณ โรงเรียน ตชด. บ้านถ้ำหิน ดั่งมีจุดมุ่งหมายการวิจัยต่อไปนี้

จุดมุ่งหมายการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีจุดมุ่งหมายหลักเกี่ยวกับโครงการ 8 โครงการที่ดำเนินงาน ณ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านถ้ำหิน ดังนี้

1. เพื่อพรรณนาสภาพลักษณะบริบท กระบวนการ และผลผลิต/ผลลัพธ์ของโครงการ
2. เพื่อสำรวจความเข้าใจของบุคคล/คณะบุคคลผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือส่วนได้ส่วนเสียกับโครงการ โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายและการดำเนินงานตามโครงการ
3. เพื่อแสวงหาปัจจัยและสภาวะเงื่อนไขที่สนับสนุนและเป็นอุปสรรคขัดขวางความสำเร็จของการดำเนินงานตามโครงการ
4. เพื่อสืบเสาะหาคำอธิบายเกี่ยวกับปัจจัยและสภาวะเงื่อนไขที่มีความเกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการดำเนินงานตามโครงการของโรงเรียน
5. เพื่อประเมินผลการดำเนินงานของโครงการตามการรับรู้และการตีความของผู้วิจัยรวมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือได้ส่วนเสียกับโครงการ

ประโยชน์ของการวิจัย

ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงาน (สำนักงานเกษตร อ. สอนผึ้ง และ จ.

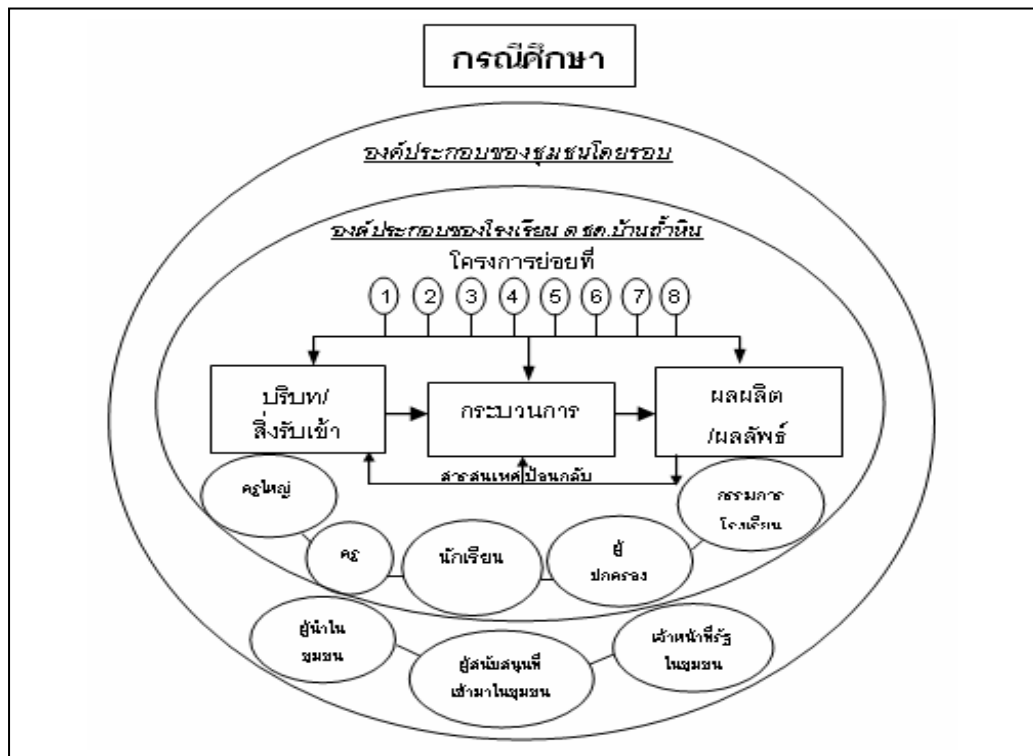
ราชบุรี) และ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งในระดับนโยบาย (ผู้บังคับการ ตชด. ภาค 1 และ ผู้กำกับการ ตชด. ที่ 13) และระดับปฏิบัติ (ครูใหญ่ คณะครู และคณะกรรมการโรงเรียน) ที่จะนำมาใช้พัฒนาและปรับปรุงคุณภาพของโครงการณโรงเรียนตชด. บ้านถ้ำหิน ต่อไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้แนวคิดการประเมินแบบเน้นการตอบสนอง (responsive evaluation) (Patton, 1997; Stake, 2006) โดยแบ่งมิติการประเมินแต่ละโครงการเป็น 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) บริบท/สิ่งเร้า 2) กระบวนการ 3) ผลผลิต/ผลลัพธ์ เป็นการวิเคราะห์ระบบ (system approach) ที่สามารถสรุปแนวคิดในการประเมินได้ดังแผนภาพนี้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาวิจัยเฉพาะกรณีเชิงประเมินครั้งนี้ โดยโครงการที่ดำเนินงาน ณ โรงเรียน ตชด. บ้านถ้ำหิน เป็นกรณีของการประเมิน โดยใช้วิธีการประเมินเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเป็นหลัก (Stake, 1995, 2006; Yin, 2003)ในการแสวงหาความรู้ความจริงเกี่ยวกับ 8 โครงการ ที่อยู่ภายใต้แผนงานการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารห่างไกลคมนาคม โดยแต่ละโครงการจะเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบพื้นฐาน 3 ด้าน คือ 1) บริบท/สิ่งเร้า 2) กระบวนการ 3) ผลผลิต/ผลลัพธ์ ซึ่งเป็นสิ่งตอบสนองข้อเรียกร้อง ข้อกังวล และความห่วงใยของบุคคลหรือหน่วยงานที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ ผู้ดำเนินงานทั้ง 8 โครงการ เช่น ครูใหญ่ ครู นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน และกรรมการโรงเรียน และผู้ให้การสนับสนุนโครงการ เช่น ผู้นำชุมชน ผู้สนับสนุนเข้ามาในชุมชน และเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือ กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ ผู้วิจัยใช้แนวคิดการประเมินแบบเน้นการตอบสนอง (responsive evaluation) (Patton, 1997; Stake, 2006)

แผนภาพ สรุปแนวคิดในการศึกษาวิจัยเฉพาะกรณีเชิงประเมินโครงการ

ตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลสารสนเทศสำคัญ

ตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลสารสนเทศสำคัญ (key informants) ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เลือกมาจากบุคคลและกลุ่มบุคคลผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับโครงการและผลการประเมินโครงการที่จะทำการประเมิน ณ โรงเรียน ตชด.บ้านลำหิน ใช้วิธีการเจาะจงหรืออิงจุดมุ่งหมาย (purposive or purposeful sampling) ซึ่งมีทั้งหมดจำนวน 52 คน ที่มาจากกลุ่มหลักต่อไปนี้ โดยแบ่งมิติการประเมินแต่ละโครงการเป็น 3 องค์ประกอบข้างต้น ที่เกิดจากวิธีการวิเคราะห์ระบบ (system approach) ซึ่งสามารถสรุปแนวคิดในการประเมินได้ดังแผนภาพนี้

1. ผู้บริหารจัดการทั้ง 8 โครงการฯ ที่ดำเนินงาน ณ โรงเรียน ตชด.บ้านลำหิน ได้แก่ ครูใหญ่ ครูผู้เป็นหัวหน้าและผู้ช่วยหัวหน้าโครงการ รวมทั้งคณะครูผู้เป็นกรรมการโครงการทั้ง 8 โครงการ
2. ผู้ดำเนินงานตามโครงการ ได้แก่ คณะครู นักเรียน และเจ้าหน้าที่
3. ผู้ให้การสนับสนุนการดำเนินงานตามโครงการจากภายในชุมชน ได้แก่ คณะกรรมการโรงเรียน ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน และศิษย์เก่า
4. ผู้ให้การสนับสนุนการดำเนินงานตามโครงการจากภายนอกชุมชน ได้แก่ บุคคลหรือกลุ่ม

บุคคลจากหน่วยงานภายนอกที่ให้สนับสนุนการดำเนินงานตามโครงการ เช่น กลุ่มครู/อาจารย์และนักศึกษาจากสถาบันการศึกษาในสังกัดกรมอาชีวศึกษา และเกษตรตำบล/อำเภอ

เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการเก็บ

รวบรวมข้อมูลหลักฐาน

การวิจัยเชิงประเมินครั้งนี้ออกแบบแสวงหาความรู้ด้วยการศึกษาเฉพาะกรณีเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ดังนั้น การรวบรวมข้อมูลหลักฐานจึงใช้วิธีการสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์เจาะลึกเป็นรายบุคคลและการสนทนากลุ่ม รวมทั้งการศึกษาทบทวน/วิเคราะห์เอกสารหลักฐานร่องรอย เป็นวิธีการหลักในการวิจัยนี้ โดยเน้นใช้วิธีการเหล่านี้รวบรวมข้อมูลหลักฐานที่เป็นตัวอักษร/ภาพ/เสียง ซึ่งบ่งชี้ข้อเท็จจริงต่างๆ เกี่ยวกับโครงการหรือสะท้อนสภาพลักษณะการดำเนินไปของปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในการทำโครงการ ณ โรงเรียน ตชด. บ้านถ้ำหิน ออกมาในรูปแบบตามมิติเชิงคุณภาพ (qualitative forms of representation) ซึ่งสามารถสะท้อนสภาพลักษณะที่ “เปิดเผย” รายละเอียดเบื้องต้นได้แจ่มชัดในแง่มุมบางด้านที่น่าสนใจใคร่รู้ว่าเป็นอย่างไ (Patton, 2002; Stake, 1995) นอกจากนี้ ยังใช้เครื่องมือวัดค่าแสดงข้อเท็จจริงในประเด็นต่างๆ ตามองค์ประกอบ 3 ด้านหลัก คือ บริบท/ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต/ผลลัพธ์ของโครงการ ซึ่งบ่งชี้ออกมาในรูปแบบจำนวนหรือตัวเลขตามมิติเชิงปริมาณ (quantitative forms of representation) ในสนามการวิจัยเชิงประเมินว่าอยู่ในระดับมากน้อยเพียงใด เครื่องมือที่ใช้รวบรวมหลักฐานเชิงปริมาณ ได้แก่ (ก) มาตรฐานเจตคติของนักเรียนต่อโรงเรียน ครู ตนเอง และการทำโครงการฯ

(จำนวน 40 ข้อ มีค่าความเที่ยงเท่ากับ .77) (ข) มาตรฐานเจตคติของครูต่อโรงเรียน นักเรียน การสอน และต่อการทำโครงการฯ (จำนวน 40 ข้อ มีค่าความเที่ยงเท่ากับ .94) และ (ค) แบบสอบถามความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ประจำหน่วยงานภายในและภายนอกชุมชนที่เข้าร่วมปฏิบัติงานโครงการ (จำนวน 20 ข้อ มีค่าความเที่ยงเท่ากับ .76)

สรุปผลการวิจัยเชิงประเมิน

องค์ประกอบแวดล้อมของชุมชนและโรงเรียน โรงเรียน ตชด.บ้านถ้ำหิน ตั้งอยู่ ณ หมู่ที่ 5 ตำบลสวนผึ้ง อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี เป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษาที่ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2526 บนที่ดินที่ได้รับบริจาคประมาณ 15 ไร่ นักเรียนเดินทางไปกลับโรงเรียนด้วยการเดินเท้าและการจักรยาน การบริหารจัดการโรงเรียนเป็นแบบราชการตามสายงานการบังคับบัญชา และระบบชั้นยศเป็นลำดับชั้นลดหลั่นกัน (hierarchical levels) และในปีการศึกษา 2546 และปีการศึกษา 2547 มีบุคลากรจำนวน 11 คน และผู้ดูแลเด็กเล็ก จำนวน 2 คน ในปีการศึกษา 2546 มีนักเรียน จำนวน 129 คน และในปีการศึกษา 2547 มีจำนวน 108 คน

จากการใช้แบบสอบถามเพื่อวัดทัศนคติและเจตคติของนักเรียนและครู พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีทัศนคติหรือความรู้สึกต่อตนเอง (self-concept) อยู่ในระดับค่อนข้างดี ($M = 4.71$; $s = 0.62$) มีเจตคติต่อครูโรงเรียน ตชด. บ้านถ้ำหิน อยู่ในระดับดี ($M = 5.62$; $s = 5.60$) และมีเจตคติต่อโรงเรียน ตชด. บ้านถ้ำหิน อยู่ในระดับค่อนข้างดี นอกจากนี้ ยังพบว่านักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการทำโครงการพระราชดำริฯ ต่างๆ ในโรงเรียน ตชด. บ้านถ้ำหิน ($M = 5.83$, $s = 0.61$) ในขณะที่ครู

โรงเรียน ตชด. บ้านถ้ำหิน ส่วนใหญ่มีเจตคติต่อการสอนอยู่ในระดับดี ($M = 6.27$; $s = 0.85$) มีเจตคติต่อนักเรียนโรงเรียน ตชด. บ้านถ้ำหิน อยู่ในระดับค่อนข้างดี ($M = 5.43$; $s = 1.02$) มีเจตคติต่อโรงเรียน ตชด. บ้านถ้ำหิน อยู่ในระดับค่อนข้างดี ($M = 5.37$; $s = 0.47$) และมีเจตคติที่ดีต่อการทำงานโครงการตามพระราชดำริฯ ต่างๆ ในโรงเรียน ตชด. บ้านถ้ำหิน ($M = 6.40$; $s = 0.62$)

แบบแผนการปฏิบัติงานราชการของครูโรงเรียน ตชด. แห่งนี้ มีลักษณะเป็นแบบผสมผสานระหว่าง “โรงเรียน” กับ “โรงพัก” สภาพลักษณะของชุมชนโดยรอบโรงเรียน ตชด. บ้านถ้ำหิน มีภูเขาประมาณ 50% พื้นที่ราบเชิงเขา 25% และพื้นที่ราบสำหรับทำการเกษตร 25% ซึ่งส่วนใหญ่ปลูกพืชไร่ในอดีตนั้นสภาพชุมชนเต็มไปด้วยป่าทึบ ปัจจุบันชาวบ้านมีความเป็นอยู่สะดวกสบายขึ้นกว่าในอดีต เช่น มีระบบน้ำประปาชุมชนสำหรับอุปโภค บริโภค และชุมชนบ้านถ้ำหิน เป็นชุมชนผสมผสานระหว่างชาวบ้านไทยพุทธและชาวบ้านกะเหรี่ยงคริสต์ และได้รับความช่วยเหลือจากหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน จากการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการเข้ามาให้ความช่วยเหลือการดำเนินงานต่างๆ ในโรงเรียน ตชด. บ้านถ้ำหิน ของเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภายนอก พบว่า เจ้าหน้าที่ที่มีความสมัครใจปฏิบัติงานที่โรงเรียนบ้านถ้ำหินอยู่ในระดับปานกลาง ($M = 2.98$; $s = 0.26$) นอกจากนี้ ยังเห็นว่าหน่วยงานของตนเองมีความสัมพันธ์กับโรงเรียน ตชด. บ้านถ้ำหิน ระดับปานกลาง ($M = 2.84$; $s = 0.32$) ในขณะที่เห็นว่าทั้งตนเองและหน่วยงานต้นสังกัดของตนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานร่วมกับคณะครู นักเรียน และคณะกรรมการโรงเรียน ตชด. บ้านถ้ำหิน ยังอยู่ในระดับน้อย ($M = 2.44$; $s =$

0.30) โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับผลการวิจัยแต่ละโครงการดังนี้

1. โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน

เป็นโครงการที่ครูใหญ่ คณะครู คณะกรรมการสถานศึกษา และนักเรียนโรงเรียน ตชด. บ้านถ้ำหิน ร่วมกันดำเนินงานมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523 มีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อให้นักเรียนมีอาหารกลางวันที่มีคุณค่าทางโภชนาการรับประทานตลอดปีการศึกษา และเป็นโครงการที่ช่วยให้นักเรียนได้รับความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติด้านการประกอบอาหาร และการทำเกษตรแผนใหม่ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยกระบวนการดำเนินงานของโครงการมีการแบ่งงานออกเป็น 2 กลุ่มงาน คือ (ก) กลุ่มงานเกษตรกรรม มีเป้าหมายหลักเพื่อผลิต ผลผลิตทางการเกษตรที่มีคุณภาพและเพียงพอสำหรับส่งกลุ่มงานคหกรรม เพื่อนำไปแปรรูปเป็นอาหารกลางวัน และ (ข) กลุ่มงานคหกรรมมีหน้าที่ควบคุมดูแลการประกอบอาหารกลางวันในโรงครัวให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ สะอาด ปลอดภัย และเป็นไปตามหลักโภชนาการอาหาร รวมทั้งสรุปยอดรายรับ-รายจ่ายที่ใช้ประกอบอาหารกลางวัน และทำหน้าที่เบิกเงินที่ธนาคารทุกวันศุกร์ เพื่อนำมาใช้ในการซื้อสิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็นต่อการปรุงอาหาร และติดต่อชาวบ้านมาอาสาเป็นแม่บ้านช่วยประกอบอาหารวันละ 2 คน

ผลของการดำเนินงานตามโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน เมื่อพิจารณาจากกลุ่มงานเกษตรกรรม พบว่า ผลผลิตการเกษตรที่ได้มี 4 ประเภทหลัก คือ ไข่ ผัก และผลไม้ ซึ่งผลผลิตทางการเกษตรที่ได้รับในช่วงปีการศึกษา 2545 มีปริมาณสูงกว่าในช่วงปีการศึกษา 2544 เกือบทุกหมวด ยกเว้นผักที่ผลิตได้ลดลง 7.97% และปลา

ลดลง 61.54% สำหรับผลการดำเนินงานกลุ่มงานนครกรรม พบว่า ในปีการศึกษา 2544 โรงเรียนตชด. บ้านถ้ำหิน ได้รับเงินอุดหนุนโครงการอาหารกลางวันคิดเป็น 139,656 บาท และผลการปรุงอาหารกลางวันของโรงเรียนเป็นไปตามปริมาณเฉลี่ยที่เด็กนักเรียน แต่ละคนต้องการต่อมื้อ (เฉพาะอาหารกลางวัน) คือ ผัก 100 กรัม ผลไม้ 100 กรัม ข้าวสุก 200 กรัม ไขมัน 10 กรัม เนื้อสัตว์ 40 กรัม ถั่วเมล็ดแห้ง 25 กรัม และนมผง 30 กรัม

ความสำเร็จของการดำเนินโครงการ พบว่า อยู่ในระดับเป็นที่น่าพึงพอใจ ทั้งนี้เป็นเพราะคณะกรรมการโครงการมีการจัดการที่ดี มีประสบการณ์ในการทำโครงการนี้เป็นเวลาเกือบ 25 ปี และการร่วมแรงร่วมใจกันทำโครงการนี้อย่างกระตือรือร้นของผู้บริหารโรงเรียน ครู และนักเรียนทุกคนในโรงเรียน ตชด. บ้านถ้ำหิน ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยเกื้อหนุนความสำเร็จของโครงการนี้ และนอกจากนั้น ยังพบว่า โครงการนี้มีผลกระทบทางบวกต่อนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนโดยส่วนรวม เพราะนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการได้รับความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะการเพาะปลูก และเลี้ยงสัตว์ รวมทั้งมีความสามารถในการประกอบอาหารกลางวันในโรงครัว ส่วนผู้ปกครองและชาวบ้านที่เข้าร่วมโครงการก็ได้รับการถ่ายทอดความรู้ในการทำเกษตรสมัยใหม่จากครูและเกษตรอำเภอที่ทำการสาธิตให้ชม และยังช่วยประหยัดเงินของผู้ปกครองนักเรียน

ส่วนปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงานโครงการ คือ พื้นที่ไม่พอเพียงสำหรับการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ ทางโรงเรียนแก้ไขโดยการแจกเมล็ดพันธุ์พืชและปุ๋ยให้ชาวบ้านไปทำการเพาะปลูก แล้วนำผลผลิตที่ได้ในปริมาณครึ่งหนึ่ง

กลับมาให้โรงเรียน และนำเมล็ดพันธุ์พืชบางส่วนไปปลูกตามแนวชายเขาที่เป็นพื้นดินสาธารณะ ซึ่งผู้วิจัยพบว่า การแก้ปัญหาด้วยวิธีนี้ได้รับความสำเร็จพอสมควร ส่วนปัจจัยสำคัญที่เกื้อหนุนหรือส่งเสริมความสำเร็จของการดำเนินโครงการนี้ คือ ความสามารถด้านบริหารจัดการโครงการของครูใหญ่ หัวหน้าและผู้ช่วยโครงการ ความร่วมมือของนักเรียนที่ผลัดเปลี่ยนกันเข้ามาช่วยเหลือครู การสนับสนุนทางวิชาการและปฏิบัติการของบุคคลจากหน่วยงานภายนอก และความช่วยเหลือของผู้ปกครองนักเรียน และชาวบ้านชุมชนบ้านถ้ำหิน สำหรับปัจจัยที่ขัดขวาง การดำเนินงานโครงการ คือ โรคไข้หวัดนก เพราะทางโรงเรียนต้องใช้เงินงบประมาณจำนวนมากสำหรับปรับปรุงสภาพโรงเรียนเลี้ยงเปิดและไก่ให้อยู่ในระบบปิดที่สมบูรณ์และสะอาด

2. โครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา

เป็นโครงการที่ดำเนินงานมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2526 มีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมคุณภาพการจัดการศึกษาให้มีระดับสูงขึ้น โดยกระบวนการดำเนินงานตามโครงการมีการแบ่งงานออกเป็น 2 กิจกรรม คือ (ก) การพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียน และ (ข) การส่งเสริมคุณภาพการสอนของครู ซึ่งกระบวนการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนนั้น มีการขอรับการสนับสนุนจากสถานศึกษาหรือหน่วยงานภายนอกให้เข้ามาช่วยเหลือนักเรียนได้เรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ สร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ภายในโรงเรียน ส่วนการส่งเสริมคุณภาพการสอนของครูนั้น ผู้บริหารโรงเรียนส่งเสริมให้ครูศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นในภาคนอกเวลา สนับสนุนให้ครูเข้ารับการฝึกอบรม เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับแนวคิดและวิธีการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ

การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การทำสื่อการสอน จากวัสดุที่สามารถจัดหาได้ง่ายในท้องถิ่น และ ครูใหญ่ได้เปิดโอกาสให้ครูมีอิสระทางการคิดและ จัดการเรียนการสอนได้อย่างอิสระ

ความสำเร็จของการดำเนินงานตาม โครงการ พบว่า ประสพผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม น้อยกว่าโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน แต่จาก ข้อมูลหลักฐานที่รวบรวมได้ทำให้เห็นว่า การ ดำเนินงานโครงการนี้มีความก้าวหน้าขึ้นจากในอดีต และมีส่วนส่งเสริมคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียน เพราะจากผลการประเมินคุณภาพทาง การศึกษาระดับชาติ (National Test: NT) ในปี การศึกษา 2545 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดในวิชาคณิตศาสตร์ ($M = 82.53$) และต่ำสุดวิชา ภาษาไทย ($M = 70.33$) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดวิชาคณิตศาสตร์ ($M = 65.9$) และคะแนนเฉลี่ยต่ำสุดวิชาภาษาไทย ($M = 66.1$) และในปีการศึกษา 2546 พบว่า นักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3 ($n=15$) คะแนนเฉลี่ยสูงสุดวิชา คณิตศาสตร์ ($M=73.45$) และต่ำสุดวิชาอังกฤษ ($M=63.40$) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ($n=15$) มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดในวิชาวิทยาศาสตร์ ($M=87.50$) และต่ำสุดในวิชาภาษาอังกฤษ ($M=65.38$) นอกจากนี้ในปีการศึกษา 2545 และ 2546 ยังพบว่า คะแนนเฉลี่ยทุกรายวิชาของนักเรียนทั้ง 2 ระดับ ชั้นสูงกว่าร้อยละ 50

สำหรับผลการดำเนินงานโครงการด้าน ส่งเสริมคุณภาพการสอนของครู พบว่า ปัจจุบันมีครู จำนวน 4 คน สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี และมีครู 9 คนที่จบการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี โดยใน จำนวนนี้มีครูจำนวน 4 คน อยู่ระหว่างการศึกษาต่อ

ระดับปริญญาตรีภาคนอกเวลา แต่ครูยังเน้นการ สอนแบบบรรยายให้นักเรียนฟัง เพราะครูมีความเชื่อ ว่าถ้าจะสอนให้นักเรียนกล้าแสดงออกต้องเสียเวลา กับการพูดซักจูงให้เกิดความกล้าหาญ ทำให้ เสียเวลาในการอธิบายเนื้อหาสาระ

ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงาน โครงการ คือ ภาระงานของครูในโรงเรียน ตชด. บ้านถ้ำหิน มีค่อนข้างมาก ทำให้ครูมีเวลาเตรียมการ สอนค่อนข้างน้อย ส่วนปัจจัยที่เกื้อหนุนความสำเร็จ ของโครงการนี้ คือ ความเป็นผู้มีวิสัยทัศน์และภาวะ ผู้นำทางวิชาการ การอุทิศร่างกายและแรงใจในการ กำกับ ติดตาม และดำเนินงานตามโครงการของ ครูใหญ่ และความเป็นผู้ใฝ่เรียนรู้ของครูใหญ่ การให้ ความร่วมมือเป็นอย่างดีของนักเรียน ครู ผู้ปกครอง และกรรมการสถานศึกษา เช่น ผู้ปกครองนักเรียน กะหรียงไม่ขัดขวางการพูดภาษาไทยของบุตรหลานที่ บ้าน การเสียสละเวลาของกรรมการสถานศึกษาเพื่อ เข้าร่วมประชุมกับคณะครูที่โรงเรียนทุกเดือน และ เข้าร่วมจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

3. โครงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นโครงการที่ดำเนินงานมาตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2535 มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักเรียนทุกคนมี ความรักในธรรมชาติและจิตสำนึกอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมกับ สภาพพื้นที่ โดยกระบวนการดำเนินงานตามโครงการ นี้ มีการแบ่งงานออกเป็น 3 กลุ่มงานหลัก คือ (ก) กลุ่มงานการจัดการเรียนรู้ และเผยแพร่ความรู้เรื่อง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแก่นักเรียน ผู้ปกครองและบุคคลทั่วไป รวมทั้งปลูกฝังจิตสำนึกที่ ดีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรอันมีค่าของชุมชน (ข) กลุ่มงานลงมือปฏิบัติการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม มีกิจกรรมของโครงการ 4 ประการ

คือ การจัดทำสวนพฤกษศาสตร์ การปลูกและขยายพันธุ์หญ้าแฝก การปลูกไม้ยืนต้นและการปลูกป่าชุมชน รวมทั้งการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า การฆ่าสัตว์ป่า และการเกิดไฟฟ้า และ (ค) กลุ่มงานการควบคุมดูแลการทำโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

จากการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลและหลักฐานในสนามการวิจัย พบว่า การดำเนินงานโครงการทั้ง 3 กลุ่มงาน ประสบผลสำเร็จในระดับปานกลาง และผลของการจัดทำสวนพฤกษศาสตร์ การปลูกและขยายพันธุ์หญ้าแฝก การปลูกไม้ยืนต้น และป่าชุมชน พบว่า ได้ผลผลิตในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ คือ พื้นที่เพาะปลูกสวนหญ้าแฝกมีประมาณ 3 ไร่ ด้วยความหนาแน่น 350,000 กอ และมีการขยายพันธุ์เพื่อนำไปทำการเพาะปลูกในพื้นที่แห่งใหม่ปีละ 2,000 กอ

ปัจจัยที่สัมพันธ์กับความสำเร็จในระดับปานกลางจากการทำโครงการนี้ คือ ผู้บริหารโครงการได้ผสมผสานแนวคิดทฤษฎีตามหลักวิชาการสมัยใหม่ และวิถีปฏิบัติตามแบบภูมิปัญญาชาวบ้านเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเข้าไว้ในหลักสูตรสถานศึกษา ความร่วมมือร่วมใจระหว่างคณะครู นักเรียน กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชาวบ้านและผู้นำชุมชนบ้านถ้ำหิน แต่จากการวิเคราะห์ข้อมูลหลักฐาน พบว่า การเผยแพร่และการปลูกฝังเจตคติที่ดีเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ยังกระทำอยู่ในขอบเขตจำกัดแค่เพียงภายในโรงเรียน ขาดการประชาสัมพันธ์และขาดความต่อเนื่องในการดำเนินงาน และการดูแลเอาใจใส่หญ้าแฝก และ ไม้ยืนต้นที่ปลูก อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ

ปัญหาและอุปสรรคการทำโครงการนี้ คือ ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ขาดแคลนน้ำในช่วงหน้าแล้ง ขาดเงินงบประมาณในการจัดซื้อน้ำมันเชื้อเพลิงสำหรับสูบน้ำบาดาล หรือใช้น้ำประปาหมู่บ้านมาใช้รดหญ้าแฝก ไม้ดอกไม้ประดับ หรือไม้ยืนต้นที่ปลูกไว้ การขาดกำลังคนและอุปกรณ์สำหรับใช้รดน้ำ/พรวนดิน ขาดการดูแลบำรุงไม้ดอกไม้ประดับ หญ้าแฝก และไม้ยืนต้นที่ปลูกไม่ทั่วถึง ส่วนปัจจัยเกื้อหนุนการดำเนินงานโครงการนี้ คือ การมีหญ้าแฝกที่ปลูกด้วยพระหัตถ์ของพระสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ณ โรงเรียน ตชด. บ้านถ้ำหิน เมื่อคราวพระองค์เสด็จมาตรวจเยี่ยมโครงการ และการดำเนินงานของโครงการนี้เป็นการบูรณาการร่วมกันกับโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน ทำให้การทำงานเป็นไปด้วยดี ส่วนปัจจัยที่เป็นอุปสรรคขัดขวางความสำเร็จของโครงการ คือ ผู้ปกครองนักเรียน และชาวบ้านในชุมชนบ้านถ้ำหินไม่มีเวลาเข้าร่วมกิจกรรม เพราะชาวบ้านต้องออกไปไปตัดไม้ไผ่เพื่อนำมาจักสานแข่งและตัดไม้เนื้อดีจากป่าเพื่อนำมาเผาถ่าน เพื่อให้ได้เงินมาเลี้ยงชีพในแต่ละวัน

4. **โครงการนักเรียนในพระราชานุเคราะห์** เป็นโครงการที่โรงเรียน ตชด. บ้านถ้ำหิน ดำเนินงานอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 จนถึงปัจจุบัน มีจุดมุ่งหมายเพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีผลการเรียนดีและความประพฤติดี มีโอกาสศึกษาต่อในระดับสูง การดำเนินการของโครงการนี้ ครูหัวหน้าโครงการและครูคนอื่นๆ ในโรงเรียนจะแจ้งข่าวสารเกี่ยวกับโครงการไปยังนักเรียนทุกระดับชั้นและผู้ปกครองนักเรียนทุกคนให้รับทราบรายละเอียดต่างๆ ในการประชุมผู้ปกครองนักเรียนตอนต้นปีและปลายปี

การศึกษา เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนทำผลการเรียนเฉลี่ย (GPA) ให้อยู่ในระดับสูง และมีความประพฤติดีเพื่อเป็นตัวแทนโรงเรียนเพื่อเข้ารับการทดสอบคัดเลือกเป็นนักเรียนในพระราชานุเคราะห์

ผลการดำเนินงานตามโครงการนี้ พบว่า มีนักเรียนที่จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียน ตชด.บ้านถ้ำหิน ไปเป็นนักเรียนในพระราชานุเคราะห์จำนวน 10 คน หรือเฉลี่ยปีการศึกษาละ 1 คน โดยในจำนวนนี้มีนักเรียน 2 คน ที่เรียนไม่จบชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 ซึ่งถ้าพิจารณาความสำเร็จของโครงการเชิงปริมาณ พบว่า มีระดับค่อนข้างต่ำ เพราะมีนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการเฉลี่ยปีการศึกษาละ 1 คนเท่านั้น แต่ถ้าพิจารณาผลสำเร็จในเชิงคุณภาพ พบว่า การได้รับเลือกเป็นนักเรียนในพระราชานุเคราะห์ ทำให้เป็นเกียรติแก่วงศ์ตระกูล เป็นขวัญกำลังใจ และทำให้นักเรียนมีโอกาสในการทำงานหาเลี้ยงชีพตนเองและครอบครัวมากขึ้น

ปัญหาและอุปสรรคการดำเนินงานตามโครงการ คือ ครูโรงเรียน ตชด. บ้านถ้ำหิน มีส่วนร่วมในโครงการค่อนข้างน้อย เพราะมีหน้าที่เพียงคัดเลือกนักเรียนชั้น ป.6 เข้ารับการคัดเลือกเท่านั้น ไม่มีโอกาสได้เสนอแนะ แสดงความคิดเห็นในการแก้ปัญหาการออกกลางคัน และการสละสิทธิ์ของนักเรียนในโครงการ ส่วนปัจจัยเกื้อหนุนความสำเร็จของโครงการนี้ คือ การอุทิศร่างกายและแรงใจของครูโรงเรียน ตชด. บ้านถ้ำหิน ในการติดตามสอบถามปัญหา การให้กำลังใจ และให้ความช่วยเหลือด้านต่างๆ กับนักเรียนในพระราชานุเคราะห์ สำหรับอุปสรรคขัดขวางการดำเนินงานโครงการนี้ คือ การมีความถนัดน้อยในการประสานความร่วมมืออย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรมระหว่างบุคคล/กลุ่มบุคคล ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการ เพื่อหา

มาตรการที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการลดอัตราการพ้นสภาพออกกลางคันและการสละสิทธิ์การเป็นนักเรียนในพระราชานุเคราะห์

5. **โครงการฝึกอาชีพ** เป็นโครงการที่ดำเนินการ ณ โรงเรียน ตชด. บ้านถ้ำหิน มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 มีจุดมุ่งหมายเพื่อฝึกอาชีพที่เหมาะสมกับสภาพลักษณะของชุมชนอย่างน้อย 1 โครงการให้กับนักเรียนศิษย์เก่าที่ไม่ได้เรียนต่อ ให้มีวิชาชีพติดตัวสำหรับประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงตนเองและครอบครัว กระบวนการดำเนินงานตามโครงการนี้ ครูหัวหน้าโครงการ ต้องทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์โครงการ รับสมัครศิษย์เก่าที่ต้องการเข้ารับการฝึกอบรม ติดต่อประสานงานผู้บริหารและวิทยากรของหน่วยงานที่ให้การฝึกอบรม จัดเตรียมสถานที่ ตลอดจนการประเมินผลโครงการฝึกอบรม จากการเก็บรวบรวมข้อมูลพบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมส่วนใหญ่เป็นนักเรียนปัจจุบันแทนที่จะเป็นเยาวชนศิษย์เก่า ดังนั้นการฝึกอบรมจึงเปลี่ยนมาเน้นเฉพาะวิชาชีพที่สอดคล้องกับวุฒิภาวะและสภาพลักษณะการเรียนรู้ของนักเรียน และบูรณาการสาระการฝึกอบรมในลักษณะสนับสนุนการดำเนินงานโครงการอื่นๆ ด้วย เช่น การให้การฝึกอบรมการเพาะเห็ดนางฟ้า ผสมผสานกับโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน

ผลของการดำเนินงานโครงการนับตั้งแต่ปีการศึกษา 2535 ถึง 2544 พบว่า มีการให้ความรู้และทักษะพื้นฐานทางอาชีพ 3 กลุ่ม คือ (ก) งานช่างเทคนิค ได้แก่ ช่างเครื่องยนต์เล็ก ช่างบัดกรีโลหะ ช่างเดินสายไฟบ้านและในอาคาร (ข) งานคหกรรม/หัตถกรรม ได้แก่ ช่างตัดเย็บเสื้อผ้าหญิง ช่างตัดผม การถนอมอาหาร การทอพรมพื้นเมือง และการปักเสื้อ และ (ค) งานเกษตรกรรม ได้แก่ การขยายพันธุ์ไม้ผล การเพาะเห็ดนางฟ้า การปลูก/ตัดแต่งไม้ผล

การกำจัดศัตรูพืช และการขยายพันธุ์พืชด้วยการปักชำ และการทาบกิ่ง ให้กับนักเรียน เยาวชนหนุ่มสาว ศิษย์เก่าของโรงเรียน และชาวบ้านในชุมชนบ้านถ้ำหินที่สนใจ จำนวนทั้งหมด 771 คน จากการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลหลักฐานในภาคสนาม พบว่าโครงการประสบความสำเร็จในระดับปานกลาง และโครงการมีส่วนสนับสนุนการทำกิจกรรมในโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน

ปัญหาและอุปสรรคของโครงการที่สำคัญ คือ เยาวชนที่เป็นศิษย์เก่าโรงเรียน ตชด. บ้านถ้ำหินที่ไม่ได้เรียนต่อและชาวบ้านผู้สนใจอยู่ในหมู่บ้าน ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักของการฝึกอบรม มีจำนวนน้อยมากที่มาร่วมโครงการ ส่วนปัจจัยเกื้อหนุนการดำเนินงานโครงการ คือ การให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ ของสถาบันทางการศึกษา ที่ส่งวิทยากรมาถ่ายทอดความรู้และฝึกทักษะทางอาชีพต่างๆ และความร่วมมือระหว่างครูหัวหน้าโครงการฝึกอาชีพและครูหัวหน้าโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน ส่วนปัจจัยขัดขวางการดำเนินโครงการ ได้แก่ การขาดความรู้ความเข้าใจในการประเมินผลโครงการทำให้ผู้บริหารพลาดโอกาสในการรับข้อมูลสารสนเทศสำคัญสำหรับนำไปใช้ในการปรับปรุงโครงการ

6. โครงการควบคุมโรคขาดสารไอโอดีน เป็นโครงการที่ดำเนินการ ณ โรงเรียน ตชด. บ้านถ้ำหินมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 จนถึงปัจจุบัน มีจุดมุ่งหมายเพื่อแก้ปัญหา ควบคุมและป้องกันโรคขาดสารไอโอดีนของประชาชนในชุมชนและลดอัตราการเป็นโรคคอพอกในเด็กนักเรียนให้มีระดับลดลงเหลือเพียงร้อยละ 10 โดยมีครูหัวหน้างานอนามัยของโรงเรียนเป็นหัวหน้าโครงการ และกระบวนการดำเนินงานตามโครงการมี

7 ขั้นตอนหลัก คือ (ก) สำรวจภาวะการเป็นโรคขาดสารไอโอดีนในเด็กนักเรียน (ข) ถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสาเหตุและลักษณะอาการวิธีการป้องกันและรักษาโรคขาดสารไอโอดีนและคอพอก (ค) ให้นักเรียนสำรวจและประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับภาวะการเป็นโรคขาดสารไอโอดีนและคอพอกในชุมชนและบุคคลในครอบครัว (ง) ครูหัวหน้าโครงการควบคุมโรคขาดสารไอโอดีนร่วมกับครูประจำชั้น ตรวจสอบความถูกต้องและเชื่อถือได้จากสำรวจเบื้องต้นภาวะการเป็นโรค (จ) ครูหัวหน้าโครงการติดต่อประสานงานเจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำสถานีอนามัยชุมชนบ้านถ้ำหิน และ/หรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอให้มาตรวจภาวะการเป็นโรคปีการศึกษาละ 2 ครั้ง (ฉ) บันทึกค่าสถิติผลการตรวจภาวะการขาดสารไอโอดีนของเด็กนักเรียนในรูปของจำนวนและร้อยละของเด็กนักเรียนที่มีปริมาณสารไอโอดีนในร่างกายต่ำกว่าระดับปกติ และ (ช) ร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข เพื่อรักษาเด็กนักเรียน ผู้ปกครองและญาตินักเรียน ตลอดจนชาวบ้านผู้เป็นโรคขาดสารไอโอดีนให้มีสารไอโอดีนกลับคืนสู่ระดับปกติ

ผลการดำเนินงานโครงการ พบว่า อัตราการเป็นโรคคอพอกในนักเรียนลดลงมาก เห็นได้จากเมื่อปีการศึกษา 2540 มีภาวะการเป็นโรคคอพอกถึงร้อยละ 21.82 ถือว่าอยู่ในระดับรุนแรงปานกลางตามเกณฑ์ขององค์การอนามัยโลก แต่ต่อมาในปีการศึกษา 2541 , 2542 และ 2543 ภาวะการเป็นโรค คอพอกในนักเรียนของโรงเรียน ตชด. แห่งนี้ มีเพียงร้อยละ 14.12, 8.00, และ 9.33 ตามลำดับ ถือว่าอยู่ในภาวะรุนแรงน้อย สำหรับในช่วงต้นและปลายปีการศึกษา 2544 พบว่า อัตราการเป็นคอพอกโดยรวมร้อยละ 7.59 และ 5.06 ตามลำดับ ซึ่งถือเป็น

ระดับรุนแรงน้อยและต่ำกว่าระดับคาดหวังตามที่ระบุไว้ในจุดมุ่งหมายของการดำเนินโครงการนี้ และอัตราความชุกของโรคคอกพอกที่เกิดขึ้นในช่วงต้นและปลาย ปีการศึกษา 2545 มีค่าเท่ากับร้อยละ 3.45 และ 2.30 ตามลำดับ ซึ่งเป็นระดับที่ต่ำกว่าร้อยละ 5 ซึ่งตามเกณฑ์มาตรฐานขององค์การอนามัยโลก ถือว่าไม่เป็นปัญหาสาธารณสุข

ผลการดำเนินงานโครงการนี้ พบว่า ประสบผลสำเร็จอยู่ในระดับน่าพึงพอใจเป็นอันมาก เพราะอัตราความชุกของโรคคอกพอกเนื่องจากขาดสารไอโอดีนในอดีตมีความรุนแรงลดน้อยลง และต่ำกว่าที่คาดหวังที่ระบุไว้ในจุดมุ่งหมายโครงการ แต่การดำเนินงานโครงการในส่วนของควบคุมและป้องกันการขาดสารไอโอดีนในชุมชนไม่ปรากฏผลชัดเจนอย่างเป็นรูปธรรมว่าเป็นอย่างไรบ้าง เพราะไม่มีข้อมูลหลักฐานใดๆ บ่งชี้ร่องรอยหรือสะท้อนความสำเร็จของการดำเนินงานตามที่ระบุไว้ในจุดมุ่งหมายโครงการ ส่วนปัญหาและอุปสรรคของโครงการนี้ คือ การขาดความชัดเจนในเรื่องขอบข่ายหน้าที่ของบุคลากรทางการศึกษาและนักเรียนโรงเรียน ตชด. บ้านถ้ำหิน และภาระหน้าที่ตามขอบเขตนี้ทับซ้อนกับภาระหน้าที่หลักของบุคลากรทางการสาธารณสุขที่ประจำสถานีอนามัยหรือสำนักงานสาธารณสุขอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี และขาดความร่วมมือในการเข้ารับการตรวจหาภาวะขาดสารไอโอดีนของผู้ปกครองและญาติพี่น้องของนักเรียนและชาวบ้าน

ปัจจัยเกื้อหนุนการดำเนินงานโครงการนี้ คือ ความร่วมมือร่วมใจระหว่างหัวหน้าโครงการและครูคนอื่นๆ ในโรงเรียนที่คอยให้ความช่วยเหลือกวดขันนักเรียนในชั้นเรียนที่ดูแล มีความรู้ความ

เข้าใจเกี่ยวกับโรคคอกพอก รวมทั้งตระหนักต่อพิษภัยและป้องกันตนเองจากการเป็นโรคคอกพอก

7. โครงการส่งเสริมสหกรณ์นักเรียน เป็นโครงการที่ดำเนินงาน ณ โรงเรียน ตชด. บ้านถ้ำหิน มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 มีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการ วิธีการสหกรณ์ให้นักเรียน รวมทั้งส่งเสริมการจัดตั้งสหกรณ์ขึ้นในโรงเรียน การบริหารจัดการโครงการนี้อยู่ภายใต้การดูแลรับผิดชอบของครูธุรการโรงเรียน มีครูคนอื่นๆ ให้ความช่วยเหลือในฐานะเป็นกรรมการสหกรณ์โดยตำแหน่ง และมีนักเรียนเป็นกรรมการสหกรณ์ การดำเนินงานโครงการนี้แยกออกเป็น 4 กิจกรรมหลัก คือ (ก) การบริหารโครงการ ใช้รูปแบบการบริหารจัดการในรูปคณะกรรมการสหกรณ์นักเรียน จำนวน 15 ตำแหน่ง คือ ประธาน รองประธาน เภรณัติกรรมการ และเลขานุการ โดยกรรมการตำแหน่งเหล่านี้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3, 4, 5 และ 6 ที่มีผลการเรียนดี และผู้ปกครองอนุญาตให้เข้าร่วมโครงการ และที่ประชุมครูเห็นชอบให้เป็นสมาชิกภาพของสหกรณ์ (ข) การจัดการขายสินค้า ให้สมาชิกและกรรมการสหกรณ์ทำหน้าที่ผลัดเปลี่ยนกันขายสินค้า จัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย ตรวจสอบบัญชีสินค้า และสำรวจสินค้าคงเหลือค้างและซื้อทดแทนตามความต้องการของลูกค้าสหกรณ์ (ค) การให้ความรู้ในการดำเนินงานตามโครงการส่งเสริมสหกรณ์นักเรียนและปลูกฝังเจตคติที่ดีต่อการเก็บออมเงินเพื่ออนาคต (ง) การทำโครงการส่งเสริมสหกรณ์ผสมผสานร่วมกับกิจกรรมโครงการอื่น เช่น โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันและโครงการฝึกอาชีพ มีการส่งผลผลิตทางการเกษตรที่ได้รับจากโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันมาให้โครงการ

สหกรณ์นักเรียนจำหน่ายให้กับลูกค้าสหกรณ์เพื่อเปลี่ยนเป็นเงินทุนหมุนเวียนใช้จ่ายในโครงการ

ผลการดำเนินงานตามโครงการส่งเสริมสหกรณ์นักเรียน พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และ 6 ในปีการศึกษา 2545 จำนวน 15 คน และ 10 คน ตามลำดับ มีความรู้ความเข้าใจและมีพฤติกรรมตามอุดมการณ์สหกรณ์ผ่านเกณฑ์มาตรฐานร้อยละ 100 และในปีการศึกษา 2546 พบว่า นักเรียนทั้ง 2 ระดับชั้นที่เข้ารับการประเมินมีคุณลักษณะทั้ง 2 ด้านเช่นเดียวกัน และนักเรียนส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการลงทุนซื้อหุ้นสหกรณ์และการคิดคำนวณเงินปันผลกำไร และยังพบว่า การดำเนินงานโครงการนี้มีส่วนส่งเสริมให้นักเรียนมีความรับผิดชอบ การทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ และโครงการมีกำไรทุกปีการศึกษา

ความสำเร็จของการดำเนินโครงการที่สามารถมองเห็นเป็นรูปธรรม คือ ผลประกอบการในแง่การมีเงินทุนหมุนเวียนในโครงการเพิ่มขึ้นเกือบทุกปีการศึกษา โดยเฉพาะปีการศึกษา 2544 โครงการสหกรณ์มีเงินทุนหมุนเวียนเท่ากับ 112,589.25 บาท เพิ่มขึ้นจาก 91,698.41 บาท ในปีการศึกษา 2543 หรือคิดเป็นร้อยละ 22.78 นอกจากนี้ ผลกำไรจากการประกอบการที่ปันผลด้วยอัตราร้อยละ 10 และเฉลี่ยคืนร้อยละ 5 และความสำเร็จในแง่ความร่วมมือร่วมใจและความสามัคคีของคณะกรรมการสหกรณ์นักเรียน ทำให้กิจการมีแนวโน้มดีขึ้นเรื่อย ๆ

ปัญหาและอุปสรรคการดำเนินงานตามโครงการ คือ ระบบการจัดทำบัญชีตามหลักวิชาการและระเบียบของทางราชการมีรายละเอียดปลีกย่อยมากและสลับซับซ้อนทำให้นักเรียนมีความเข้าใจยากในการจัดทำบัญชี จากความสำเร็จของโครงการ

ที่กล่าวข้างต้น พบว่า มีความสัมพันธ์กับปัจจัยเกื้อหนุนด้านความร่วมมือร่วมใจของสมาชิกโครงการสหกรณ์ทุกกลุ่มและหน่วยงานภายนอก ส่วนปัจจัยที่เป็นอุปสรรคขัดขวางการดำเนินงานของโครงการ คือ ภาระหน้าที่ของครูหัวหน้าโครงการมีมาก ทั้งงานด้านการสอนและการทำงานธุรการ ทำให้มีเวลาน้อยในการบริหารจัดการโครงการ

8. โครงการส่งเสริมสุขภาพอนามัยแม่และเด็กในถิ่นทุรกันดาร เป็นโครงการที่ดำเนินการ ณ โรงเรียน ตชด. บ้านถ้ำหิน มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 มีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมให้หญิงมีครรภ์ หญิงให้นมบุตร และเด็กแรกเกิดจนถึงอายุ 3 ปี ได้รับการบริการที่เหมาะสมและได้รับความรู้ด้านอาหาร โภชนาการ และช่วยให้แม่มีภาวะโภชนาการและสุขภาพอนามัยที่ดี โครงการนี้มี 4 กลุ่มงานหลัก คือ (ก) งานโภชนาการและสุขภาพอนามัยเด็กปฐมวัย เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา ปรับปรุง และส่งเสริมโภชนาการและสุขภาพอนามัยในเด็กเล็กอายุระหว่าง 4 ถึง 5 ปี และเตรียมความพร้อมทางด้านร่างกายและจิตใจสำหรับการเรียนต่อในระดับประถมศึกษา (ข) งานเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพอนามัยทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน เป็นกิจกรรมโครงการที่ครูหัวหน้าโครงการและครูคนอื่น ๆ ของโรงเรียน ตชด. บ้านถ้ำหิน เผยแพร่ความรู้ด้านการดูแลสุขภาพอนามัยให้สมบูรณ์แข็งแรงปราศจากโรคภัยไข้เจ็บและอุบัติเหตุทั้งปวงให้แก่เด็กผู้ปกครองและญาติพี่น้องของนักเรียน และชาวบ้าน ชุมชนบ้านถ้ำหินผู้ให้ความสนใจ (ค) งานปฐมพยาบาลและฉีดวัคซีนสร้างภูมิคุ้มกันโรคให้แก่เด็กปฐมวัย นักเรียน และชาวบ้านในชุมชนบ้านถ้ำหิน (ง) งานวัดประเมินและติดตามผลการดำเนินงานตามโครงการ ได้แก่ การวัดส่วนสูงและการชั่งน้ำหนัก

ของเด็กปฐมวัย รวมทั้งจัดทำรายงานแสดงอัตราการเจริญเติบโตและพัฒนาของเด็กแรกเกิดถึงอายุ 3 ปี พร้อมทั้งประเมินส่วนสูงและน้ำหนักของเด็กว่ามีระดับต่ำหรือสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานปกติอย่างไรบ้าง

ผลการดำเนินงานโครงการส่งเสริมโภชนาการและสุขภาพอนามัยแม่และเด็กในถิ่นทุรกันดาร พบว่า เด็กปฐมวัยจำนวน 28 คน มีอัตราภาวะทางโภชนาการอยู่ในระดับปกติ มีน้ำหนักตัวและส่วนสูงเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน ร้อยละ 85.71 และ 89.29 ตามลำดับ ในจำนวนนี้ปรากฏว่ามีค่าน้ำหนักตัวต่ำ (ผอม) กว่าเกณฑ์มาตรฐานเพียงระดับเล็กน้อยร้อยละ 14.29 รวมทั้งมีส่วนสูงค่อนข้างน้อยและน้อย (เตี้ย) ร้อยละ 7.14 และ 3.57 ตามลำดับ ซึ่งถือเป็นอัตราที่อยู่ในระดับน่าพึงพอใจ และเมื่อพิจารณา น้ำหนักและส่วนสูงของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาโดยรวมจำนวน 87 คน พบว่า มีอัตราเป็นปกติ ร้อยละ 82.76 และ 73.56 ตามลำดับ ในจำนวนนี้มีเด็กน้ำหนักตัวต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานระดับเล็กน้อย ร้อยละ 11.49 ในทางกลับกันมีเด็กร้อยละ 2.30 ที่มีน้ำหนักเกินกว่าเกณฑ์มาตรฐานค่อนข้างมากเมื่อพิจารณารวมกันแล้ว ปรากฏว่ามีนักเรียนผอมและอ้วนกว่าเกณฑ์มาตรฐานประมาณร้อยละ 17.24 ในขณะที่มีเด็กนักเรียนประถมศึกษาจำนวนนี้มีส่วนสูงต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานในระดับค่อนข้างน้อย ถึงน้อย ร้อยละ 10.71

การดำเนินงานโครงการนี้บรรลุผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของโครงการ 2 ประการ คือ (ก) เด็กแรกเกิดจนถึงอายุ 3 ขวบ มีอัตราการเจริญเติบโตและพัฒนาการเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน เพียงร้อยละ 4.65 ที่มีน้ำหนักและส่วนสูง

ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ซึ่งผลสำเร็จนี้สะท้อนให้เห็นความร่วมมือร่วมใจระหว่างครูโรงเรียน ตชด. บ้านถ้ำหิน และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำสถานีอนามัยชุมชน บ้านถ้ำหินที่ประสานความร่วมมือกันทำกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพอนามัยของแม่และเด็กกลุ่มนี้ (ข) เด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาของโรงเรียน ตชด. บ้านถ้ำหิน มีความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย รวมทั้งการดูแลตนเองให้ปลอดภัยจากโรคภัยไข้เจ็บเพิ่มขึ้น เนื่องจากได้รับความรู้เกี่ยวกับไข้มาลาเรียและไข้เลือดออก และวิธีการป้องกันโรคทั้ง 2 ชนิดนี้

ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงานโครงการ คือ ครูแต่ละคนในโรงเรียน ตชด. บ้านถ้ำหิน มีภาระงานเป็นจำนวนมากทำให้ไม่มีเวลาอย่างเต็มที่กับโครงการนี้ โดยเฉพาะการออกไปเยี่ยมหญิงที่อยู่ในระยะตั้งครรภ์ หญิงที่อยู่ในระยะให้นมบุตร หรือเด็กทารกแรกเกิดจนถึงอายุ 3 ปี และยังพบอีกว่าชาวบ้านในชุมชนบ้านถ้ำหินส่วนใหญ่มีความเข้าใจน้อยเกี่ยวกับขอบเขตภาระหน้าที่ของครู ตชด. และชาวบ้านมีความคาดหวังว่าจะได้รับการบริการด้านสุขภาพอนามัยทุกประเภทจากตัวครู เช่น ร้องขอความช่วยเหลือให้ไปปฐมพยาบาลเมื่อเจ็บป่วยฉุกเฉิน และตรวจเลือดส่งเชื้อไข้มาลาเรีย ทั้งที่ภาระงานดังกล่าวนี้ ควรเป็นหน้าที่หลักของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ส่วนหน้าที่ของครู ตชด. ควรมุ่งเฉพาะกลุ่มเป้าหมายที่เป็นแม่และเด็กแรกเกิดจนถึงอายุ 3 ปี เป็นหลัก

ปัจจัยเกื้อหนุนความสำเร็จของโครงการ คือ การมีความร่วมมือร่วมใจในระดับดีมาก ระหว่างครูโรงเรียน ตชด. บ้านถ้ำหิน และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำสถานีอนามัยชุมชนบ้านถ้ำหินและ

สาธารณสุขอำเภอสวนผึ้ง และการประเมินผล กำกับ ติดตามความก้าวหน้าโครงการอย่างต่อเนื่อง ของครูใหญ่ ครูหัวหน้าโครงการและครูคนอื่นๆ ใน การจัดบันทึกน้ำหนักและส่วนสูงของนักเรียนอย่าง สม่ำเสมอ พร้อมทั้งดูแล กระตุ้นให้นักเรียนและ ผู้ปกครองบริโภคอาหารให้ถูกต้องส่วน และการ ป้องกันตนเองให้ปลอดภัยจากโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ สำหรับปัจจัยขัดขวางความสำเร็จของโครงการ คือ การขาดการประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านชุมชนบ้านถ้ำ หินเข้าใจอย่างชัดเจนเกี่ยวกับขอบเขตการดำเนิน กิจกรรมของโครงการ ที่มุ่งเน้นเฉพาะกลุ่มเป้าหมาย หญิงมีครรภ์และเด็กแรกเกิดจนถึงอายุ 3 ปี เท่านั้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา

1. **โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน** โรงเรียนควรให้ความช่วยเหลือด้านต่างๆ อย่างเต็มที่ กับชาวบ้านที่นำเมล็ดพืชไปปลูกที่บ้าน เพื่อให้ ผลผลิตที่ได้กลับคืนมามีปริมาณและคุณภาพเพิ่ม สูงขึ้น และควรคัดเลือกพันธุ์พืชไร่ที่มีความทนต่อ สภาพพื้นดิน และถ้าให้ได้ผลดียิ่งขึ้นควรมีมาตรการ เพิ่มผลผลิตต่อไร่ให้สูงขึ้น เช่น ใช้พันธุ์พืชที่ต้านทาน โรคสูง และมีการปลูกไร่นาสวนผสม

2. **โครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา** ครูควรนำคอมพิวเตอร์ที่โรงเรียนมีอยู่มาใช้ให้เกิด ประโยชน์อย่างเต็มที่ ส่วนผู้บริหารโรงเรียนควร สนับสนุนให้ครูในโรงเรียนนำคอมพิวเตอร์ที่มีอยู่ใน โรงเรียนมาใช้งานให้มากที่สุด ควรมีการสร้าง เครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพกับ โรงเรียนต่างๆหรือหน่วยงานอื่นๆ เพื่อพัฒนา คุณภาพการศึกษา

3. **โครงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม** ควรมีการปรับยุทธวิธีการทำงาน ของโครงการในเชิงรุกให้มากขึ้นโดยเพิ่มกิจกรรม

ใหม่ๆ ผสมผสานเข้ากับกิจกรรมเดิมของโครงการ เช่น (ก) ปรับปรุงคุณภาพของดินด้วยการใส่ปุ๋ย ชีวภาพตามหลักวิชาการเกษตร (ข) ขุดบ่อน้ำหรือ สร้างถังซีเมนต์บรรจุน้ำในช่วงฤดูฝนเพื่อป้องกันการ ขาดแคลนน้ำในช่วงหน้าแล้ง (ค) ให้ความรู้และสร้าง จิตสำนึกที่ดีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรของชุมชนให้แก่ ชาวบ้านชุมชนบ้านถ้ำหิน และ (ง) ติดต่อ ประสานงานเจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอมา ให้ ความรู้ในการทำถ่านสำหรับหุงต้มด้วยเทคโนโลยีชีวภาพ

4. **โครงการนักเรียนในพระราชานุเคราะห์** ผู้บริหารโรงเรียน ตชด. บ้านถ้ำหิน ควรมี การติดต่อกับผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาที่รับ นักเรียนในพระราชานุเคราะห์เข้าศึกษาต่อ เพื่อขอให้ สอนปรับพื้นฐานความรู้ในกลุ่มสาระภาษาอังกฤษ และ/หรือกลุ่มสาระอื่นๆ ที่เห็นว่านักเรียนควรได้รับ การปรับปรุงให้มีความพร้อมก่อนเปิดภาคเรียน เพื่อ ลดการออกกลางคันและการสละสิทธิ์นักเรียนที่อยู่ใน โครงการ หรือการแก้ปัญหาในระยะยาวควร กระทำในรูปของเครือข่ายความร่วมมือเพื่อการพัฒนา นักเรียนในพระราชานุเคราะห์ที่มีบุคลากรทาง การศึกษาของทั้ง 2 โรงเรียน อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

5. **โครงการฝึกอาชีพ** โครงการควรปรับ จุดมุ่งหมายและรูปแบบการฝึกอบรมให้สอดคล้อง กับการเปลี่ยนแปลงของสังคม เช่น

1. ควรจัดฝึกอบรมในช่วงวันหยุดเสาร์- อาทิตย์ หรือวันหยุดนักขัตฤกษ์
2. รูปแบบให้การฝึกอบรมอาชีพควรใช้ เวลาไม่มากนัก เน้นการสาธิตหรือปฏิบัติให้ผู้เข้ารับ การฝึกอบรมรับฟังและชม และควรให้ผู้เข้ารับ การฝึกอบรมมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมการฝึกอบรม
3. ปรับเปลี่ยนหัวข้อการฝึกอบรมให้ ตอบสนองความต้องการจำเป็นหรือความสนใจของ

เยาวชนหนุ่มสาวหรือประชาชนในหมู่บ้าน โดยการสำรวจความต้องการจำเป็นก่อนการฝึกอบรม

4. อาจมีการจัดประกวดผลงาน/ผลผลิตของผู้ที่เข้ารับการฝึกอบรมในโครงการ ว่าสามารถสร้างรายได้หรือพัฒนาคุณภาพผลผลิตหรือผลงานที่เคยกระทำไว้ว่าดีขึ้นมากน้อยเพียงใด เพื่อให้กำลังใจและสร้างแรงจูงใจในการเข้าร่วมโครงการ

5. ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้เยาวชนหนุ่มสาว โดยผ่านทางนักเรียนปัจจุบันเพื่อเชิญชวนให้เข้าร่วมโครงการเป็นเวลานานพอสมควร เพื่อให้บุคคลในกลุ่มเป้าหมายดังกล่าวเตรียมตัวทัน

6. โครงการควบคุมโรคขาดสารไอโอดีน ควรมีการประชุมสัมมนาอย่างเป็นทางการร่วมกันระหว่างหัวหน้าโครงการกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเพื่อประเมินผลการทำงานร่วมกัน และพูดคุยประเด็นปัญหาการทำงานที่ทับซ้อนกันระหว่างงานอนามัยโรงเรียนของครู ตชด. และงานส่งเสริมสุขภาพของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำสถานีอนามัยหรือสำนักงานสาธารณสุขอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บทบาทของบุคลากรทางการศึกษาและทางสาธารณสุขที่ส่งเสริมสัมฤทธิ์ผลในการปฏิบัติงานโครงการควบคุมโรคขาดสารไอโอดีนว่าเป็นอย่างไร และการดำเนิน

กิจกรรมบางอย่างของโครงการควรบูรณาการเชื่อมโยงกับโครงการส่งเสริมโภชนาการและสุขภาพอนามัยแม่และเด็กในถิ่นทุรกันดาร

7. โครงการส่งเสริมสหกรณ์ ควรปรับปรุงคุณภาพของการจัดการเรียนการสอนวิชาสหกรณ์ในโรงเรียน โดยเน้นให้เกิดสมดุลกันระหว่างเนื้อหาสาระในภาคทฤษฎีและการปฏิบัติงานสหกรณ์จริงๆ ควรมีการขยายกิจการสหกรณ์โดยการนำผลผลิตทางการเกษตรหรือผลิตภัณฑ์ต่างๆ ของนักเรียนหรือของผู้ปกครองที่ ต้องการฝากจำหน่ายหรือแลกเปลี่ยนกันในหมู่สมาชิกสหกรณ์ เพื่อช่วยเหลือนักเรียนและผู้ปกครองให้มีรายได้และ/หรือลดค่าใช้จ่ายจากการซื้อสินค้าที่ต้องการเหล่านั้น

8. โครงการส่งเสริมสุขภาพอนามัยแม่และเด็กในถิ่นทุรกันดาร หัวหน้าโครงการควรประชาสัมพันธ์ผ่านทางจดหมายถึงผู้ปกครองนักเรียนและเครื่องขยายเสียงตามสายในชุมชน หรือให้ครูใหญ่ประกาศในวันประชุมผู้ปกครองนักเรียน และให้ผู้นำชุมชนประกาศในวันทำบุญที่สำนักสงฆ์หรือสวดมนต์ที่โบสถ์ เพื่อให้ชาวบ้านที่อยู่ในกลุ่มเป้าหมายอื่นๆ ทราบขอบเขตการทำงานของครู ตชด. ในโครงการส่งเสริมอนามัยแม่และเด็กให้รับทราบจุดมุ่งหมายและขอบเขตกิจกรรมรวมทั้งข่าวสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง กับโครงการนี้

.....

บรรณานุกรม

- กองบรรณาธิการวารสารวงการศึกษา. (2547, พฤศจิกายน). สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ กับโครงการ
ในโรงเรียน ตชด. **วารสารวงการศึกษา**. (11): 11.
- กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน. (2539). **40 ปี โรงเรียน ตชด. ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระ
ศรีนครินทราบรมราชชนนี และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี**.
กรุงเทพฯ : โอ.เอส.พรี้นติ้ง เฮาส์.
- Patton, M.Q. (2002), *Utilization-focused evaluation: The new century text*. (3 rd ed.). Thousand
Oaks, CA: Sage.
- Stake, R. E. (1995). *The art of case study research*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Stake, R. E. (2004). *Standard-based and responsive evaluation*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Stake, R. E. (2006). *Multiple case study analysis*. New York: Guildford.
- Yin, R. K. (2003). *Case study research: Design and methods* (3rd ed.). Newbury Park, CA: Sage.